

TELEVİZYON DİZİLERİNİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ (NİĞDE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)*

*Recep ÖZKAN***

ÖZET

Hemen her gün bütün kanallarda birbirine benzeyen yerli diziler eğitimsizden eğitimsizine bütün insanları ekran başına bağlamaktadır. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak seyredilen diziler insanlar üzerinde farkında olmadan derin etkiler bırakmaktadır. Öyle ki izleyici kitlesini, her türlü zihinsel süreçlerden uzak tutarak, kendi güdümünde istediği yöne kanalize edebilmektedir. Düşünmeden, araştırmadan, ekrandaki yönlendiricilerin etki alanına giren bireyler, aslında bu durumu, isteyerek kabullenmiş olmaktadırlar. Yayınlar aracılığıyla bireyler, düşünmekten, özerklik ve eleştirel yaklaşımdan uzaklaştırılarak birbirine benzeyen betonlaşmış bireyler haline gelmesine katkı sağlanmaktadır. Bu durum ise önemli bir problem olarak gözükmektedir. Bu araştırmada, televizyon kanallarında yayınlanan yerli dizilerin üniversite öğrencilerinin yaşamları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma tarama modeli niteliğindedir. Literatür taraması ve anket teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği programlarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya Sınıf öğretmenliği programından 159, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programından 127, Türkçe Öğretmenliği programından 128, Fen Bilgisi öğretmenliği programında ise 85 öğrenci olmak üzere toplamda 499 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda Dizilerin etkilerine ilişkin düşüncelerde cinsiyete ilişkin anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ancak, Gündüz ve gece öğrenimine, sınıflara ve bölümlere bağlı olarak farklılık tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Televizyon Dizileri, Üniversite Öğrencileri, Televizyon Dizilerinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkileri.

* 1. Eğitim Sosyolojisi Sempozyumunda sunulan bildirden geliştirilmiştir

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, El-mek: recepozkan33@hotmail.com

TV SERIES DETERMINATION OF THE EFFECT OF UNIVERSITY STUDENTS (NIGDE UNIVERSITY SAMPLE)

ABSTRACT

Soap operas in almost all channels, all day make people depend on it. Soap operas watched consciously or unconsciously effect people deeply. It can direct audiences wherever it wants, by keeping away him every mental process. Individuals getting included the effect by not thinking and investigating admit this process voluntarily. It attribute to forming concreated individuals by keeping away them thinking, criminative and autonomic approach via telecasting. This manner seems to be an important problem. Within this work it has been aimed to indicate the effect of domestic soap operas broadcasted on the lives of university students.

This analysis has been designated as the survey model. Literature scanning and questionnaire techniques were used. The students getting education at Nigde University, Education Faculty, Departments of Primary School Teaching, Social Sciences Teaching, Science and Technology Teaching, Turkish Language Teaching compose the universe. 499 Students, 159 students from Primary School Teaching Department, 127 students from Social Science Teaching Department, 128 students from Turkish Language Education Department and 85 students from Science and Technology Teaching Department, indicated via random sampling composed the sample of this work.

Significance differences according to gender for the thoughts about the effects of soap operas has not been found. But, significance differences according to night or day-time education, grades and departments has been designated.

Key Words: Television, Soap Operas, University Students, The Effects of Soap Operas on University Students.

GİRİŞ

İletişim insan için vazgeçilmez ihtiyaçlardan biridir. Çağdaş dünyada birçok iletişim aracı insanların hizmetine sunulmuştur. Medya bunların en önemlilerinden biridir. Teknolojinin gelişme hızına göre genelde medyanın özelde ise televizyonun iletişimdeki yeri giderek artmaktadır. Medyanın önemli bir formu olan televizyon bireylerin davranışlarını şekillendirme, onlara çeşitli konularda model sunma, bilgi ve bilinç sağlama gibi konularda en çok dikkati çeken bir iletişim aracı (Giddens, 2000) olmuş ve olmaya da devam etmektedir.

Teknoloji insan hayatına birçok yenilik getirmiştir. Televizyon da bu yenilikler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Televizyonun birey hayatındaki yeri, gerek eğlence aracı olarak gerekse eğitim-öğretim aracı olarak her geçen gün daha da artmaktadır. Başlangıçta ekonomik olarak oldukça maliyetli olması nedeniyle, sınırlı sayıda eve konuk olan televizyonla bugün; evden kahvehanelere, iş yerlerinden eğitim kurumlarına kadar toplumsal hayatın her alanında karşılaşmak mümkündür. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hayatımıza giren televizyon, gittikçe yaygınlaşmış; yaşam tarzımızı belirleyen, algılarımızı yönlendiren, tutum, değer ve davranışlarımızı etkileyen önemli bir güç; temel bir toplumsallaşma aracı ve yaşamımızın önemli

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

bir parçası haline gelmiştir. (Taylan, 2011). 1980’li yıllardan itibaren televizyonun toplumumuzda gittikçe yaygınlaşması, özel televizyonların artan egemenliği, nüfusumuzun önemli bir kısmını oluşturan gençliği de bu bağlamda daha çok etkilemektedir. Bu etki zamanla bağımlılık derecesine ulaşmıştır. Televizyon aşırı bağımlı izleyiciler için saptırılmış bir sosyal gerçeklik sunmaktadır ve onları sosyal fobileri daha fazla ve toplumdan soyutlanmış bireyler haline getirmektedir. Bütün bu tartışmalardan, televizyonun karşı konulamaz bir etkileme gücüne sahip olduğu varsayımını çıkarmak mümkündür (Gerbner vd. 1977). Batmaz, (1998) televizyonu sadece siyasal güç ya da eğlence aracı değil, tüm kültürü yaratan devasa bir sosyalizasyon aracı olarak görmenin zamanı geldiğini belirterek, televizyonun toplumsal hayattaki etki gücüne dikkat çekmektedir.

İnsanların kimi zaman can sıkıntısından, kimi zaman vakit geçirmek, kimi zaman da eğlenmek ve bilgilenmek amacıyla karşısına geçtiği televizyon çağımızın popüler iletişim araçlarından biri olmaya devam etmektedir (Özkan, 2004). Televizyon aynı zamanda birden çok duyuya hitap etme gibi bir özelliğe de sahiptir. Bu özelliği nedeniyle izleyenler üzerinde büyük bir etki gücü oluşturmaktadır. Başlangıçta bir evde bir televizyonun varlığı önemli bir statü göstergesi olarak algılanırken, geline noktada, evlerde mutfaklar dâhil her odada televizyonun olması bir zorunluluk gibi algılanmaktadır. Çeşitlenen kanallarıyla, herkesimden insana, her türlü hizmeti verecek yayınlar yapılmaktadır. Dolayısıyla televizyonun toplumsal kültür üzerinde önemli bir etkisi ortaya çıkmaktadır. Diğer kültürel unsurlara kıyasla televizyon insanların evlerine ve hayatlarına ulaşmada önemli bir etki yaratmaktadır (Winarnita, 2011:3). Bu etki zaman içerisinde televizyon izleyicilerinde izledikleri programlardaki karakterleri model alma yönünde etkilemektedir.

Medya ve özellikle televizyon bağlamında modelleme, televizyon programlarında, özellikle dizi ve filmlerde başrol oyuncusu gibi önemli rolleri oynayan kişilik ve karakterlerin izleyiciler tarafından örnek alınması, o modele uygun davranış ve tutumların sergilenmesi ve modele benzeme çabası olarak tanımlanabilir. Modelleme, çocuk ve gençlerin sosyalleşmesi açısından önemlidir (Erjem ve Çağlayandereli, 2006). Televizyon programları aracılığıyla izleyicilere, iyi kötü, kötüyü ise iyi olarak benimsetmek çokta zor olmamaktadır. Olumsuz roller sergileyen karakterlerin dahi bireyler tarafından rol model olarak seçilmesinde, televizyonun bu karakterleri diziler aracılığıyla yansıtmaya biçimi etkili olmaktadır. Çünkü televizyon filmleri ve dizileri, insanların düşüncelerini etkileyen ve belirli konularda tavır almalarını sağlayan, kişiler, mekânlar vb. ile ilgili imaj oluşturma gücüne sahip olan, temel bir araç konumuna gelmişlerdir (Busby ve Klug, 2001; Şahbaz ve Kuruoğlu, 2009). Brow (1992) göre televizyon dizilerinin yapılmasındaki ana hedeflerden birisinin dizilerde öne sürülen karakterler gibi bir izleyici kimliği yaratmaktır. Bunun içinde istenilen kimliği oluşturmaya yönelik mesajlar birçok televizyon yayınları aracılığıyla ya doğrudan ya da dolaylı olarak verilebilmektedir. Televizyon mesajları bireylere, arasında seçim yapamayacakları türden homojen mesajlar vermektedir ve bu nedenle de bireyler seçici olma anlamında özgür değildirler (Batmaz, 1995). Televizyon; birey yaşamının derinliklerine etki ettiği toplumlarda “televizyon birey”in meydana gelmesini sağlayarak, televizyon toplum”u oluşturmaktadır. Bu bağlamda televizyon, temel özelliklerini kendisinin belirlediği birey ve de toplumlar oluşturma iktidarına sahip görülmektedir (Cereci, 1996). Bu yayınların başında da bu çalışmanın konusu olan televizyon dizileri gelmektedir. Televizyonun belirtilen etkisi diziler aracılığı ile en az diğer televizyon programları kadar hatta onlardan daha fazla gerçekleşebilmektedir. Öyle ki, geline noktada artık toplumun her kesimi ve her yaş seviyesine göre dizi bulmak mümkün olmaktadır.

Ülkemizde ilk yıllarda yabancı diziler yaygın iken bugün yerli diziler hemen her gün farklı kanallarda, farklı hayat hikâyeleriyle izleyicisi ile buluşmaktadır. Hatta diziler okadar uzun soluklu olmakta ki bireyler dizilerle yaşlanmakta, dizi karakterleri setlerde büyümekte/yaşlanmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

Gelenen noktada, televizyon ve dizi izleme milyonlarca insan için günlük bir aktivite (Haferkamp, 1999) haline gelmektedir.

Dizilerdeki temalar genellikle boşanma, yolsuzluk, evlilik dışı ilişkiler, iş hayatındaki entrikalar, çeşitli rüşvet ve hırsızlık olaylarıdır. Televizyon karakterleri ise normal insanlardan farklı olarak, genellikle boşanma, yolsuzluk, olaylar ve suç aktivitelerinin içindedirler. Ayrıca dizilerdeki karakterlerin özellikleri de gerçek dünyadan çok farklıdır (Carveth ve Alexander, 1985). Çöpçatanlıktan yemek programlarına, tartışma programlarından eğitim-öğretim programlarına kadar birçok alan televizyonun yayın kapsamına girmektedir. Kurguda olsa, gerçekte olsa, sayısız karakterleri dramatik bir şekilde izleyiciye sunan, en gelişmiş dedikodu makinesi olan televizyon dışımızdaki bu kişileri fiilen oturma odalarımıza nakleder (Esslin, 1991: 33). Böylesi geniş bir yelpazede hizmet veren televizyon Soysal (1977) tarafından çağımız insanının büyük tutkusu olarak nitelendirilmekte ve milyonlarca insanı, boyutları daha önce şu ya da bu şekilde saptanmış bir kalıplaşmadan geçirme aracı olarak görülmektedir. Oturma odalarının düzenlenmesinden, sohbet konularına, haz algılarına, geleceğe bakış açısına, çocuklarına davranış tarzına ve insanların yaşadığı dünyayı keşfetmelerine kadar televizyonun etkisini gözlemlemek mümkündür (Koçak, 2001: 32). Hatta karı-koca arasındaki ilişkilerde dahi televizyonun belirleyiciliği söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle evin/ailenin doğal bir üyesi haline gelen televizyon, eğlendirme, haber ve bilgi verme, eğitime ve toplumsallaştırma işlevlerini yerine getiren; kamuoyu oluşturmada, sosyal kontrol sağlamada ve sosyal gerçekliğin oluşumunda etkin bir güç haline gelmiştir (Taylan, 2011). Geleneksel toplumların kültürleri üzerinde bu yolla televizyon, negatif etki yaratmaktadır. Endüstrileşmiş toplumlar işleyim ritmi açısından bu mesajları kabul etmeye daha uygundur. Mesajları ulaştırın dil de ulus kültürleri ve alt kültürleri bozmaktadır (Kuruoğlu, ?).

Lowery, (1980)'a göre televizyon dizilerinde kadın izleyiciler hedef alınmakta bu nedenle de en çok onlar arasında popüler olmaktadır (Lowery, 1980, Akt: Coyne ve Ahmed, 2009). Canto (1979)'a göre ise dizilerin en yoğun izleyicileri 19-25 yaş aralığındaki bayanlardır. Gerbner vd. (1977)'a göre televizyonu çok izleyen bireyler gerçek dünyadan çok uzak, televizyonda sergilenen dünyaya bağlı bir dünya görüşü geliştirmektedirler. Dolayısıyla televizyon bağımlılığı ortaya çıkmaktadır. Özarslan vd. (2011) Televizyon izleme alışkanlığını psikolojik bir olgu olarak belirtir. Bu olgu Lull (2001: 36, Aktaran, Özarslan vd., 2011) tarafından televizyonda yer alan ve gündeme göre değişebilen programlarla, izleyicilerin kişisel gündemlerini, alışkanlıklarını, zevklerini ve duygusal önceliklerini kapsayan bir aktivite olarak tanımlanmış; bireysel olmaktan ziyade, ailesel bir olgu olduğu ifade edilmiştir.

Özellikle de çocuklara yönelik programlar ve diziler, ailelerin istemese de çocukların izlemesine izin vermek durumunda kaldığı programlar olmaktadır. Çocukların gerçek dünya deneyimlerinin eksiklikleri onların televizyonda gördüklerine aşırı bağımlılığına neden olmaktadır (Coyne ve Ahmed, 2009). Bu nedenle de izleme ya da izlememe konusunda çocuklarla aileler arasında çatışmanın yaşanmasına neden olmaktadır. Bandura'nın (2001) sosyal bilişsel teorisine göre, çocuklar kendilerine çekici ve güçlü gelen karakterlerin davranışlarını taklit etmektedirler. Kendilerine daha yakın buldukları, örneğin aynı yaş veya aynı cinsiyetteki karakterleri taklit etme olasılıkları daha yüksektir. Çocuk öğrendiği doğru ya da yanlış birçok bilgiyi artık ondan öğrenmeye başlamıştır. Bütün bu etkenler diğer kitle iletişim araçları içerisinde televizyonun çocuk üzerindeki rolünün daha baskın bir hale gelmesine neden olmuştur. Çocuklar televizyonda gördükleri her şeyi gerçek olarak algılayabilmekte, (Çelikten ve Çelikten, 2006:370) günlük yaşamında oyunlardan giyimine, tavır ve davranışlarına kadar birçok noktada dizi karakterlerini taklit etmektedir. Arkadaşları arasında oynadıkları oyunları dahi izledikleri dizilerden esinlenilerek geliştirmektedirler. Bu durumu bir ilköğretim öğretmeninin şu örneği çok güzel açıklamaktadır. "İlköğretim okulunda okuyan kızıma, perili, sihirli dizileri izlemeyi yasaklamıştım. Bahar mevsimi gelince, günlerin uzaması ile birlikte kızımın okul sonrası arkadaşları ile oynamasına izin verdim.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Fakat kızımın oyun oynamaya gitmek istememesi üzerine sebebini sorduğumda, arkadaşlarım oyunlarında hep diziden bahsediyorlar, ben izlemediğim için yabancı kalıyor, konuşmalarına katılamıyorum. Bu nedenle de kendimi dışlanmış hissediyorum diyerek ağladı ve uzun bir süre arkadaşları ile oynamaya çıkmadı. Bunun üzerine kızımın ruh sağlığı bozulacak endişesi ile mecburen bu dizileri izlemesine izin verdim” demektedir. Yakın zamanda, izledikleri dizi karakterlerinin dizide ölmesi ya da öldürülmesi üzerine mevlit okutan kişi/kişilerin medyada haber oldukları bilinmektedir. Bütün bunlar televizyonun birey ve toplum üzerinde ne denli önemli etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Fakat bu etkiyi ortaya koymaya yönelik çalışmaların fazla olduğu da söylenemez.

Günümüzde pek çok ülkede televizyonun olumlu veya olumsuz etkileri tartışılmaktadır. Ülkelerin toplumsal yapıları ve buna bağlı olarak televizyon yayınlarının biçim ve içeriğine göre bu etkilenmeler farklılıklar gösterebilmektedir (Kuruoğlu, ?). Televizyonun, eğitim ve kültür seviyelerine göre farklılık gösterse de, bireyler arası ilişkilerde ve davranışlarda açık ya da gizli bir kapsama alını oluşturmaktadır. Bu alanın genişleme oranı nispetinde de kontrol imkânı azalmaya başlamıştır. Her ne kadar tüm dünyada yayınlarla ilgili belli kural ve yaptırımlar uygulanmaya başlanmış ise de, televizyonun çok hızlı yayılması kontrolden çıkarak çocuk-yaşlı demeden her kesimi olumlu olumsuz her yönde etkilemektedir. Bu etki eğitim düzeyi yüksek bireyler üzerinde dahi oldukça fazla olmaktadır. Bugün geline nokta televizyonun farklı programlar aracılığıyla bireyler üzerinde farklı etkisi söz konusudur. Bu çalışmada televizyon dizilerinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkisi problem konu edilmektedir.

Yöntem

Araştırma tarama modeli niteliğinde olup, anket ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1999). Araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde bulunan sınıf öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümlerinden televizyon izleme imkânı bulunan 1. ve 2. Sınıf öğrencileri arasından amaçlı örneklem yoluyla seçilen 499 öğrenci oluşturmaktadır. 3. ve 4. Sınıf öğrencileri Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) hazırlanma durumlarından dolayı televizyon izlemeye fazla vakit bulamadıkları düşüncesi ile örneklem dışı bırakılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Öğrencilere uygulanacak ankete ilişkin ölçeğin geliştirilmesi gerçekleştirilen bir ön çalışmaya dayanmaktadır. Çalışmada, televizyon dizilerinin üniversite öğrencilerinin yaşamları üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket ile veriler toplanmıştır. Anketin geliştirilmesi aşamasında bu alanla ilgili yapılmış çalışmalardan da yararlanılmıştır. Geliştirilen anket beşli likert tipi özelliğinde hazırlanmıştır. Araştırmada, ölçme aracının genel olarak geliştirilme süreci şu aşamalardan oluşmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008);

1- Problemi Tanımlama

Öğrencilerin dizilerin günlük yaşamdaki etkilerine ilişkin görüşleri ne yöndedir?

Öğrencilerin dizilerin aile yaşamına etkilerine ilişkin görüşleri ne yöndedir?

Öğrencilerin dizilerin sosyal yaşama etkilerine ilişkin görüşleri ne yöndedir? Sorularına cevap aranmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 12 Fall 2013

2- Madde Yazma

Araştırmanın problemi doğrultusunda ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın amaçları ve alt amaçlarını yansıtacak şekilde daha önce farklı çalışmalarda kullanılmış olan ölçekler incelenmiştir. Problem tanımında belirtilen 3 boyuta uygun olarak 30 madde yazılmıştır.

3- Uzman Görüşü Alma ve Ön Uygulama Formunu Oluşturma

Bir ölçme aracının bireylerin davranışlarını tahmin etmedeki başarısı büyük ölçüde ölçme aracının geçerli ve güvenilir olmasına bağlıdır (Büyüköztürk, 2004: 161). Kapsam geçerliliği de geçerlilik türlerinden birisidir. Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla ölçek geliştirme sürecinin her aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur.

4- Ön Uygulama Analizler ve Ankete Son Şeklini Verme

Geliştirilen taslak ölçeğin deneme uygulaması Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 150 öğrenciye uygulanmıştır. Deneme uygulaması sonucunda yapılan geçerlilik ve güvenilirlik analizlerine ilişkin bulgular aşağıdaki gibidir;

Tablo- 1 Anketin Açıklayıcı Faktör Analizine ve Güvenilirlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Madde No	Döndürme Sonrası Faktör Yükleri			Düzeltilmiş Toplam Madde Korelasyonu	Alpha
	Diziler ve günlük yaşam ilişkisi	Diziler ve aile hayatı ilişkisi	Dizilerden etkilenme		
17	,661			,529(**)	
16	,657			,523	
15	,646			,560	
22	,646			,615	
23	,615			,575	
19	,607			,580	,84
18	,606			,538	
3	,551			,473	
10	,543			,498	
7	,535			,486	
8	,497			,428	
9	,372			,356	
27		,770		,671	
26		,759		,575	
25		,734		,623	
28		,662		,567	,83
29		,571		,585	
20		,557		,532	
24		,528		,538	
2			,774	,621	
5			,704	,557	
1			,658	,454	,75
6			,639	,481	
4			,635	,467	

**p<,01

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Televizyon dizilerinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilen anketin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Barlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda ‘KMO testi ölçüm sonucunun ,60 ve daha üstü, Barlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong 2004). Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu ,88; Barlett küresellik testi ise ($P < 0.00$ düzeyinde) anlamlı bulunmuş ve ankete açımlayıcı faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer ,32 (Büyüköztürk, 2010) olarak alınmış, faktörlerin kendileriyle yüksek ilişki veren maddeleri bulmak ve faktörleri daha kolay yorumlayabilmek için temel bileşenler analizi yöntemiyle (principle component analyses) dik döndürme tekniklerinden varimax tekniği kullanılmıştır. Televizyon dizilerinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilen anketin açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Televizyon dizilerinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilen ankete yapılan faktör analizi sonucunda 3 faktör elde edilmiştir. Faktör boyutlarının toplamının anketin %45,68’sini açıkladığı görülmüştür.

Faktör döndürme sonrasında, anketin birinci faktörünün 12 maddeden, ikinci faktörünün 7 maddeden, üçüncü faktörünün 5 maddeden oluştuğu görülmektedir. Birinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri ,661-,372; ikinci faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri ,770-,528; üçüncü faktörde yer alan maddelerin faktördeki yük değerleri ,774-,635 arasında değişmektedir.

Anketin güvenilirliğine ilişkin bulgular için Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmış ve ölçeğin tamamında ,88; birinci alt boyutunda ,84, ikinci alt boyutunda ,83, üçüncü alt boyutunda ,75 katsayılarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre anketin güvenilirliğinin toplamda yüksek, üçüncü alt boyutunda ise kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

BULGULAR**Tablo 2- Öğrencilerin maddelere verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları**

Maddeler		Mean	
1	Diziler günlük yaşantımdaki tavır ve davranışlarım üzerinde etkili olmaktadır.	1,8257	Katılmıyorum
2	Dizilerdeki oyuncuların hareketleri, tavır ve davranışları günlük yaşantımda beni etkilemektedir.	1,6653	Kesinlikle Katılmıyorum
3	Dizilerdeki yansıtılan yaşam tarzı içinde yaşadığım toplumsal çevrenin tarzını yansıtmaktadır.	1,9279	Katılmıyorum
4	Diziler karşı cinsle olan ilişkilerim üzerin etkilidir.	1,5832	Kesinlikle Katılmıyorum
5	Dizilerdeki flört (karı cinsle çıkma) ilişkileri beni etkilemektedir.	1,5251	Kesinlikle Katılmıyorum
6	Dizileri izlerken kendimi oyuncuların yerine koyarak izlerim.	1,8397	Katılmıyorum
7	Dizilerde yansıtılan fiziksel ortamların şekli günlük yaşantımdaki ortamları yansıtmaktadır.	2,1543	Kesinlikle Katılmıyorum
8	Dizilerdeki fiziksel ev ortamları yaşadığım ev ortamı ile benzerlik göstermektedir.	1,7234	Kesinlikle Katılmıyorum
9	Dizilerde kullanılan dil, Türk dili özelliklerine uygunluk göstermektedir.	2,2244	Katılmıyorum
10	Dizilerde giyilen kıyafetler gerçek yaşamdakilerle uygunluk göstermektedir.	2,4910	Katılmıyorum
15	Dizilerde yansıtılan iş ortamları ve iş arkadaşlığı ilişkileri gerçek yaşamdakini yansıtmaktadır.	2,1182	Katılmıyorum
16	Dizilerdeki eğlence ortamları ve şekli gerçek yaşamdakini yansıtmaktadır.	2,1563	Katılmıyorum
17	Dizilerde yansıtılan çocuk, öğrenci ve genç tiplerini gerçek yaşamdakini yansıtmaktadır.	2,1363	Katılmıyorum
18	Dizilerde yansıtılan akrabalık ilişkileri Türk toplumundakiyle benzerlik göstermektedir.	2,0080	Katılmıyorum
19	Diziler toplumun yaşam tarzına uygunluk göstermektedir.	1,9659	Katılmıyorum
20	Diziler kültürel değerlerin yansıtılması, pekiştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması açısından olumlu bir etkiye sahiptir.	1,6974	Kesinlikle Katılmıyorum
22	Dizilerde yansıtılan kadın rolleri gerçek yaşamdakine benzerlik göstermektedir.	2,0822	Katılmıyorum
23	Dizilerde yansıtılan erkek rolleri gerçek yaşamdakine benzerlik göstermektedir.	2,1383	Katılmıyorum
24	Diziler Türk aile yapısını yansıtmaktadır.	1,8818	Katılmıyorum
25	Diziler anne-baba ve çocuk ilişkilerinde olumlu bir etkiye sahiptir.	1,7134	Kesinlikle Katılmıyorum
26	Diziler çocuk eğitimi açısından olumlu model oluşturmaktadır.	1,5631	Kesinlikle Katılmıyorum
27	Diziler toplum hayatında karı koca ilişkilerini olumlu yönde etkilemektedir.	1,5411	Kesinlikle Katılmıyorum
28	Dizilerdeki karı-koca ilişkilerinin ailede uygulanmasını isterim.	1,3627	Kesinlikle Katılmıyorum
29	Dizilerdeki aile hayatı şekli toplumumuzdaki aile hayatını ve karı koca ilişkilerini yansıtmaktadır.	1,7555	Kesinlikle Katılmıyorum

Tablo-2’de öğrencilerin anketin sorularına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları verilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde Öğrencilerin büyük çoğunluğunun anketin maddelerine kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum düzeyinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin bölüm, cinsiyet, sınıf ve öğretim türü düzeyine göre frekans dağılım tablosu aşağıda verilmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Tablo-3 Bölüm, Cinsiyet, Öğretim Türü Ve Sınıf Düzeyine Göre Frekans Dağılım Tablosu

		Cinsiyet				Sınıf				Öğretim türü			
		Kız		Erkek		1.		2.		Gündüz		Gece	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bölüm	Türkçe	77	22.6	51	32	50	21	78	29.7	67	28.6	61	23
	Sosyal Bil.	73	21.4	54	33.9	62	26.1	65	24.8	65	27.7	62	23.3
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	64	18.8	21	13.2	45	18.9	40	15.2	43	18.3	42	15.8
	Sınıf Öğrt.	126	37	33	20.7	80	33.7	79	30.1	59	25.2	100	37.7
	Toplam	340	100	159	100	237	100	262	100	234	100	265	100

Tablo 3'e bakıldığında; ankete katılan öğrencilerin 340'ının (%68.13) kız, 159'unun (%31.86) erkek olduğu görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin 237'si (%47.49) 1. sınıf ve 262'si (%52.5) 2. sınıf ve 234'ü (%46.9) normal öğretim, 265'i (%53.1) 2. Öğretim öğrencisidir. Öğrencilerin bölümlere göre dağılımları incelendiğinde Türkçe bölümünde 128 (%25.65), sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde 127 (%25.45), fen ve teknoloji öğretmenliği bölümünde 85 (%17) ve sınıf öğretmenliği bölümünde 159 (%31.86) öğrencinin olduğu görülmektedir.

Cinsiyete göre öğrencilerin anketten almış oldukları toplam puan ortalamaları arasındaki farklılığa ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo-4 Öğrencilerin Anketten Almış Oldukları Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Cinsiyete İlişkin T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	S	T	Sd	P
Diziler ve günlük yaşam ilişkisi	Kız	340	24,9529	6,24317	-1,882	497	,38
	Erkek	159	25,4969	6,77007			
Diziler ve aile hayatı ilişkisi	Kız	340	11,1941	3,31404	-2,925	497	,004
	Erkek	159	12,2013	4,10430			
Dizilerden etkilenme	Kız	340	8,0706	2,68960	-3,803	497	,000
	Erkek	159	9,2264	3,99513			
Toplam	Kız	340	57,2735	11,35763	-2,370	497	,018
	Erkek	159	60,1006	14,42624			

p<,05*

Tablo-4'e bakıldığında; Diziler ve günlük yaşam ilişkisi alt boyutunda kız öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =24,95) ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =25,50) arasında $t_{(497)} = -0,882$, $p = ,38 > ,05$ 'e göre cinsiyete ilişkin herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Diziler ve aile hayatı ilişkisi alt boyutunda erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =12,20) kız öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}$ =11,19) yüksek olduğu bulunmuş ve $t_{(497)} = -2,925$, $p = ,004 < ,05$ 'e göre cinsiyet arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ikinci boyutta erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre dizilerin etkileri konusunda daha olumlu görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

Dizilerden etkilenme alt boyutunda erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =9,22) kız öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}$ =8,07) yüksek olduğu bulunmuş ve $t_{(497)} = -3,803$, $p = ,00 < ,05$ 'e göre cinsiyet arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre üçüncü boyutta erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre dizilerin etkileri konusunda daha olumlu görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

Toplam puanlar açısından değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =60,10) kız öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}$ =57,27) yüksek olduğu bulunmuş ve $t_{(497)} = -2,370$, $p = ,018 < ,05$ 'e göre cinsiyet arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Buna göre toplam puanlarda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre dizilerin etkileri konusunda daha olumlu görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre anketten almış oldukları toplam puanlar arasındaki farklılığa ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo-5 Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anketten Almış Oldukları Puanlar Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Sınıf	N	Ortalama	S	T	Sd	P
1	237	58,2236	13,05191	,084	497	,93
2	262	58,1298	11,95034			

$p < ,05^*$

Tablo-5 görüldüğü gibi; öğrencilerin anketten almış oldukları toplam puan ortalamaları arasında öğrenim gördükleri sınıflara ilişkin fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi uygulamasında, 1. sınıf öğrencilerin puan ortalamasının ($X = 58,22$) 2. sınıf öğrencilerin puan ortalamasından ($X = 58,13$) yüksek olduğu bulunmuş ancak $t_{(497)} = 0,84$, $p = ,93 > ,05$ 'e göre sınıflar arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin öğrenim türlerine göre anketten almış oldukları toplam puanlar arasındaki farklılığa ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo-6 Öğretim Türüne Göre Öğrencilerin Anketten Almış Oldukları Puanlar Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Öğr. Türü	N	Ortalama	S	T	Sd	P
Gündüz	234	59,2821	12,35480			,062
Gece	265	57,1962	12,51844	1,869	497	

$p < ,05^*$

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

Tablo-6 incelendiğinde; öğrencilerin anketten almış oldukları toplam puan ortalamaları arasında öğrenim gördükleri sınıflara ilişkin fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi uygulamasında, gündüz öğretimindeki öğrencilerin puan ortalamasının ($X=59,2821$) gece öğretimindeki öğrencilerin puan ortalamasından ($X=57,1962$) yüksek olduğu bulunmuş ancak $t_{(497)}=1,869$, $p=,62>,05$ 'e göre öğrencilerin görüşlerinde öğretim türüne göre anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo-7 Öğrenim gördükleri bölümlere göre öğrencilerin anketten almış oldukları puanlar arasındaki farklılığa ilişkin ANOVA sonuçları

	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1026,794	3	342,265		
Gruplar İçi	76451,038	495	154,447	2,216	,085
Toplam	77477,832	498			

$p<,05$

Tablo-6'te de görülebileceği gibi, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre anketten almış oldukları puan ortalamaları arasında $F_{(3-495)}=2,216$, $p=,08>,05$ 'e göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Televizyon dizilerinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada yazar tarafından geliştirilen anket veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesi sürecinde alanla ilgili literatür taranmış, madde havuzu literatüre dayandırılarak hazırlanmış ve uzman görüşüne sunulmuştur. Anketin deneme uygulaması Niğde Üniversitesinde öğrenim gören 150 öğrenci üzerinden yapılmıştır. Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonucunda anketin 29 maddelik 3 boyutlu nihai hali elde edilmiş ve 499 öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırmada genel olarak ulaşılan sonuçlar şu şekildedir; öğrencilerin anketin maddelerine genellikle katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum düzeyinde cevap verdikleri görülmüştür. Ankette yer alan maddelerin içerikleri ve yapısı göz önüne alındığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun televizyon dizilerinin ne günlük hayatta ne de sosyal yaşam ve aile yaşamında herhangi olumlu bir etkisinin olmadığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Diziler ve günlük yaşam ilişkisi alt boyutunda cinsiyete ilişkin herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Diziler ve aile hayatı ilişkisi alt boyutunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre dizilerin etkileri konusunda daha olumlu görüşlere sahip oldukları görülmüştür. Dizilerden etkilenme alt boyutunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre dizilerin etkileri konusunda daha olumlu görüşlere sahiptirler. Toplam puanlarda ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre dizilerin etkileri konusunda daha olumlu görüşlere sahiptirler.

Televizyon dizilerinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma da geliştirilen anketin uygulamasında yer alan sınıf (1. ve 2.), öğretim türü (normal ve ikinci öğretim) ve bölüm değişkenlerine ilişkin herhangi anlamlı bir farklılığa ise rastlanmamıştır.

Televizyon dizilerinin etkileri üzerine yapılmış çalışmalar yurt içinde ve yurt dışında genellikle çocukların şiddet, cinsiyet eğilimleri, alkol ve madde kullanımı gibi durumlardaki etkilerine bakılmış. Ayrıca yurtiçinde yapılmış makalelerde de genellikle iletişim fakülteleri akademisyenleri tarafından yapılmış veya bu tür dergilerde yayınlanmıştır. O nedenle birçoğunda

ticari tema kullanılmıştır. Kültürel etki olarak yapılan çalışmalar ise fazla değildir. Bu tür çalışmalarda ise dizilerin içeriklerini ve karakterlerini, çekildikleri bölgelerin turizm hayatına katkılarından bahsedilmiştir.

KAYNAKÇA

- BANDURA A. 2001. Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology* 52:1–26.
- BATMAZ, V. (1998), "Televizyonlar MGK Gündemine Alınmalı", *Radikal*, 28 Şubat
- BROWN, W. (1992). Sociocultural influences of prodevelopment soap operas in the third world. *Journal of Popular Film & Television*, 01956051, 19(4).
- BUSBY, G. ve KLUG, J., (2001). "Movie-induced tourism: The challenge of measurement and other issues", *Journal of Vacation Marketing*, 7 (4): 316–332. Aktaran: Şahbaz ve Kılıçlar (2009). *Filmlerin ve Televizyon Dizilerinin Destinasyon İmajına Etkileri. İşletme Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2009) 31-52
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. (Dördüncü Basım). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- CANTOR, M. (1979). Our days and our nights on TV. *Journal of Communication*, 29, 66-72. Aktaran: Haferkamp, C. (1999). Beliefs about Relationships in Relation to Television Viewing, Soap Opera Viewing, and Self-Monitoring. J., *Current Psychology*, 10461310, 18 (2).
- CARVETH, R. Ve ALEXANDER, A. (1985). Soap Opera Viewing Motivations and the Cultivation Process. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*. No: 29 (3), pp. 259-273
- CERECİ, S. (1996). "Televizyonun Sosyolojik Boyutu", Şule yayınları, İstanbul:1996, s.14.
- ÇELİKTEN, M. Ve ÇELİKTEN Y: (2006). Televizyon programlarında çözölen öğrenci öğretmen ve yönetici profilleri. 13-15 Eylül 2006 tarihleri arasında düzenlenen XV. Eğitim Bilimleri Kongresinde Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.
- ERJEM, Y. Ve ÇAĞLAYANDERELİ, M (2006). Televizyon Ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2006 Cilt: 30 No:1 15-30
- ESSLİN, M. (1991). *TV Beyaz Camın Arkası*, Çev: Murat Çiftkaya, İstanbul: Pınar Yayınları.
- GERBNER, G., GROSS, L., ELEEY, M., JACKSON-BEECK, M., JEFFRIES-FOX, S., and SIGNORIELLI, N. (1977). TV Violence Profile No. 8: The highlights. *Journal of Communication*, 27, 171-180.
- GİDDENS, A. (2000). *Sosyoloji*, Ayraç Yayınları
- HAFERKAMP, C. (1999). Beliefs about Relationships in Relation to Television Viewing, Soap Opera Viewing, and Self-Monitoring. J., *Current Psychology*, 10461310, 18 (2).
- JEONG, J. (2004). "Analysis Of The Factors And The Roles Of Hrd In Organizational Learning Styles As Identified By Key Informants At Selected Corporations In The Republic Of

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/12 Fall 2013

- Korea." Yayınlanmamış doktora tezi. Amerika: Texas A&M University. Majör Subject: Educational Human Resource Development.
- KARASAR, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Yayıncılık.
- KOÇAK, A. (2001). "Televizyon İzleyici Davranışları- Televizyon İzleyicilerinin Tercihleri ve Doyumları Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KURUOĞLU, H. (?): Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri. www.meb.gov.tr alanından erişilmiştir. Erişim tarihi: 05.03.2012.
- LOWERY AA. 1980. Soap and booze in the afternoon: An analysis of the portrayal of alcohol use in daytime serials. *Journal of Studies on Alcohol* 41:829–838. Aktaran COYNE, S. M. ve Ahmed, T. (2009). Fancy a pint?: Alcohol use and smoking in soap operas *Addiction Research and Theory* Ağustos 2009; 17(4): 345–359
- LULL, J. (2001). Medya iletişim Kültür, Çeviren: N. Güngör, Ankara: Vadi Yayınları. Özarslan, H. Ve Nisan, F. (2011). Kullanımlar Ve Doyumlar Perspektifinden Televizyon izleme Alışkanlıkları Ve Motivasyonları: Gümüşhane Örneği, Gümüşhane üniversitesi iletişim fakültesi elektronik dergisi, sayı:1. Mart 2011, 23-43.
- ÖZARSLAN, H. Ve NİSAN, F. (2011). Kullanımlar Ve Doyumlar Perspektifinden Televizyon izleme Alışkanlıkları Ve Motivasyonları: Gümüşhane Örneği, Gümüşhane üniversitesi iletişim fakültesi elektronik dergisi, sayı:1. Mart 2011, 23-43.
- ÖZKAN, R. (2004). "Televizyonun Eğitimdeki Yeri ve Televizyon Dizilerinde Verilmek İstenen Mesaj", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı 162. Ankara: 45-56 s.
- SOYSAL, M. (1974) "Huni Altında", *Milliyet*, 30 Temmuz, 1974, Aktaran: Öder Şenyapılı ve diğerleri, "tv'nin türk toplumuna etkileri", *Milliyet* yayınları, 1977, s.9.
- TAYLAN, H. H. (2011). Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 26
- WINARNITA, M (2011). Asian Women in Australian Soap Operas: Questioning Idealized Hybrid Representation *Asian Social Science* Ağustos. No: 7 (8)